

Επιστήμονες, Επιστήμη και Πίστη στον Θεό

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Μανώλης Καρακώστας, MSc Διοίκησης Επιχειρήσεων, Επαγγελματίας Υγείας - Ερευνητής

Ένα άλλο στερεότυπο που έχει επικρατήσει στο θέμα της σχέσης μεταξύ πίστεως και επιστήμης είναι αυτό που θέλει οι επιστήμονες να είναι άθεοι και απομακρυσμένοι από τον Θεό, θεωρώντας την πίστη σαν κάτι παρωχημένο και αναξιόπιστο. Κάτι τέτοιο βέβαια επ' ουδενί δεν ισχύει, αντιθέτως μάλιστα οι επιστήμονες με πίστη στον Θεό είναι πολλοί σε αριθμό και μεγάλοι σε αξία. Ας ξεκινήσουμε αυτήν την ανασκόπηση από τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, που υπήρξαν οι θεμελιωτές πάσης επιστήμης, οι οποίοι δεν πίστευαν στο θείο ασπαζόμενοι την ειδωλολατρία της εποχής τους, αλλά σκεπτόμενοι λογικά αποφάνθηκαν πως ο Θεός είναι Ένας, μιλώντας για το θέμα κατά το δυνατόν της διανοίας τους, αφού ο άνθρωπος δεν μπορεί να ανακαλύψει αφ' εαυτού τον ακατάληπτο Θεό, γι' αυτό και ο Θεός συγκατέβη προς αυτόν.⁸³ Φέρνουμε ως ειδικότερο παράδειγμα τον Αριστοτέλη, ίσως τον μόνο φιλόσοφο της αρχαίας εποχής που μίλησε κυριολεκτικά επί παντός επιστητού και ανήγαγε την φιλοσοφική σκέψη σε επιστήμη, ο οποίος γράφει για τον Θεό ότι είναι «το πρώτο ακίνητον κινούν», που νοείται ως «ζώνον αίδιον άριστον», ως «ζωή και αιών συνεχής και αίδιος», ως «ουσία τις αίδιος και ακίνητος και κεχωρισμένη των αισθητών», η οποία

κινεί τον κόσμο «ως ερωμένον» και που τέλος νοείται ως «νόησις νοήσεως», δηλαδή καθαρή και απόλυτη.⁸⁴

Στις κατοπινές εποχές και πιο συγκεκριμένα από την εποχή του Μεσαίωνα μέχρι και τον περασμένο αιώνα, αναδείχθηκαν μεγάλοι επιστήμονες όπως οι Κοπέρνικος, Γαλιλαίος, Κέπλερ, Νεύτων, Παστέρ, Αμπέρ, Πασκάλ, οι οποίοι άλλαξαν την ροή της επιστήμης και είχαν βαθιά πίστη στον Θεό.⁸⁵ Εν προκειμένω, προβάλλουμε το παράδειγμα του Arno Penzias, που μαζί με τον Robert Wilson πέτυχαν ίσως την μεγαλύτερη ανακάλυψη του 20^{ου} αιώνα σε επίπεδο αστροφυσικής και κοσμολογίας, ανακαλύπτοντας την ακτινοβολία του υποβάθρου, του αποήχου δηλαδή της «Μεγάλης Έκρηξης», προσδίνοντας μεγαλύτερο κύρος στην θεωρία αυτή και κερδίζοντας το Βραβείο Nobel Φυσικής το 1978. Αναφέρει λοιπόν πως «εκείνο που με ενδιαφέρει αυτή τη στιγμή είναι αν το σύμπαν είναι πεπερασμένο ή άπειρο, αν συνεχώς διαστέλλεται ή αν αιωνίως θα υφίσταται διαστολές και συστολές, αν με άλλα λόγια το σύμπαν δεν έχει σκοπό, αν έγινε τυχαία, όπως πέφτουν τα ζάρια. Αλλά νομίζω ότι τα δεδομένα που έχουμε στα χέρια μας τώρα δείχνουν σαφώς ότι η ύλη του σύμπαντος δεν είναι αρκετή για να υπόκειται αιωνίως σε αναπλάσεις. Το επιχείρημά μου και η θέση μου είναι ότι, από τα ακριβή και καλά δεδομένα που έχουμε, δεν θα ήθελα τίποτα άλλο να πω, παρά ό,τι αναφέρεται στα πέντε βιβλία της Γενέσεως του Μωϋσέως, τους Ψαλμούς και τη Βίβλο στο σύνολό της».⁸⁶

Παρεμφερή είναι τα όσα υπάρχουν σε βιβλίο του Γάλλου αστρονόμου Theophile Moreux, για τα συμπεράσματα της νεότερης γεωλογίας, προς τιμή του οποίου

πήρε το όνομά του ένας κρατήρας του πλανήτη Άρη, γράφοντας πως «εάν έπρεπε να συνοψίσω εις τεσσαράκοντα γραμμάς τα αυθεντικώτερα πορίσματα της Γεωλογίας, θ' αντέγραφον το κείμενο της Γενέσεως, δηλαδή την ιστορίαν της δημιουργίας όπως την έγραψεν ο Μωυσής».⁸⁷ Εκθέτουμε ακόμα μία αναφορά, αυτήν την φορά από τον χώρο της βιολογίας και της γενετικής, με τον Francis Collins τον μακροβιότερο διευθυντή του Εθνικού Ινστιτούτου Υγείας (NIH) των ΗΠΑ, του μεγαλύτερου κέντρου βιοϊατρικής έρευνας παγκοσμίως, και επικεφαλής της ερευνητικής ομάδος του προγράμματος που ανακάλυψε το ανθρώπινο γονιδίωμα, ο οποίος είχε υπάρξει άθεος, να αναφέρει χαρακτηριστικά: «βρήκα πως υπάρχει μια υπέροχη αρμονία στις συμπληρωματικές αλήθειες της επιστήμης και της πίστης. **Ο Θεός της Βίβλου είναι επίσης Θεός του γονιδιώματος.** Ο Θεός μπορεί να βρεθεί στον καθεδρικό ναό ή στο εργαστήριο. Ερευνώντας την μεγαλοπρεπή δημιουργία του Θεού, η επιστήμη μπορεί πραγματικά να αποτελεί μέσο λατρείας».⁸⁸ Πλείστες όσες είναι ακόμα οι αναφορές που δείχνουν την πίστη μεγάλων επιστημόνων στον Θεό, οι οποίες δεν δύναται να παρουσιαστούν στην παρούσα έρευνα. Τα παραπάνω παραδείγματα είναι ενδεικτικά και δεν αποσκοπούν στο να πείσουν για την ύπαρξη του Θεού, αλλά να καταδείξουν την σαθρότητα του επιχειρήματος που θέλει οι επιστήμονες να μην έχουν πίστη στον Θεό. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει πως όλοι οι επιστήμονες είναι πιστοί, αφού υπάρχουν και εξέχουσες προσωπικότητες των επιστημών που έχουν δηλώσει την άρνησή τους προς το Θεό. Άλλωστε πιστός ή άπιστος μπορεί να είναι οποιοσδήποτε ανεξαρτήτως της ιδιότητάς του, όποια κι αν είναι αυτή.

Με αφορμή αυτές τις θέσεις παραθέτουμε ένα απόσπασμα από συνέντευξη του μεγάλου καθηγητού αστροφυσικής Stephen Hawking, ο οποίος στο έργο του «Το χρονικό του χρόνου» αν και αναφερόταν σε πολλές περιπτώσεις στον Θεό, με την πάροδο του χρόνου δήλωσε άθεος, αναφέροντας τα εξής: *«πριν κατανοήσουμε την επιστήμη είναι φυσικό να πιστεύουμε ότι ο Θεός δημιούργησε το σύμπαν. Τώρα όμως η επιστήμη μας προσφέρει μία πειστική εξήγηση. Αυτό που εννοούσα για το μυαλό του θεού, είναι ότι εμείς θα μπορούσαμε να γνωρίζουμε τα πάντα που ο Θεός θα μπορούσε να ξέρει, εάν υπήρχε ο Θεός, που δεν υπάρχει. Είμαι άθεος»*.⁸⁹ Εδώ βλέπουμε μια άποψη διαφορετική από όσες προβάλλαμε στην αρχή της ενότητας, αλλά οι θρησκευτικές πεποιθήσεις του καθενός είναι ανεξάρτητες από το επιστημονικό του έργο, αρκεί αυτές να μην το επηρεάζουν. Κάνουμε αυτή την διευκρίνιση, διότι εν προκειμένω δηλώνουμε την διαφωνία μας με το σκεπτικό μιας μερίδας επιστημόνων, οι οποίοι εκφεύγουν των αρμοδιοτήτων τους. Φυσικά αποτελεί αναφαίρετο και σεβαστό δικαίωμα του καθενός να πιστεύει σε ό,τι θέλει, όμως υπάρχουν ορισμένοι επιστήμονες που προβάλλοντας το αξίωμά τους προσπαθούν τις φιλοσοφικές επιθυμίες τους να τις θωρακίσουν με μεταφυσικίζουσες επιστημονικές θεωρίες και αναπόδεικτες ερμηνείες, με σκοπό να υποστηρίξουν τις πεποιθήσεις τους. Μιλούν απροσδιόριστα για την εξέλιξη των ειδών, για πολυσύμπαντα, για ανεκκλήτους εκθέτες στις ποσοτικές εκτιμήσεις τους, για θεωρίες που προσπαθούν να επαναφέρουν ένα αιώνιο σύμπαν μέσω αέναων κύκλων, ώστε να απαλλαγούν από μία «προβληματική αρχή»,⁹⁰ και γι' αυτό διαφωνούν επί της επιστήμης μη επιστημονικά, αφού για όλα αυτά δεν έχουν τα απαραίτητα επιστημονικά και ακλόνητα στοιχεία. Κάνουν στην ουσία αυτό για το οποίο κατηγορούν την θρησκεία και την φιλοσοφία. Ομιλούν αυθαιρέτως, επικαλύπτοντας τις επιθυμίες τους με επιστημονικοφανή τριβώνια.⁹¹

Είναι οι ίδιοι που κατηγορούν τον Χριστιανισμό για δογματισμό και αυθαίρετες απόψεις, όταν η διδασκαλία του και η ιστορία του, διαχρονικά φέρει τους πλέον αξιόπιστους μάρτυρες. Οι Χριστιανοί δεν μίλησαν ποτέ για κάτι που ανακάλυψαν, αλλά για κάτι που έζησαν, το είδαν με τα μάτια τους, το έπιασαν με τα χέρια τους, το άκουσαν με τα αυτιά τους και πολλές φορές το πλήρωσαν με την ζωή τους. Πως λοιπόν, η επιστημονική κοινότητα απορρίπτει a priori μια τεράστια κατηγορία εμπειριών, χωρίς να μπει καν στην διαδικασία μελέτης και έρευνας, η οποία θα μπορούσε να την ωφελήσει κατά πολύ; Αυτό δεν νομίζουμε ότι αποτελεί επιστημονική τακτική. Επ' αυτού ο Hawking είχε καταφερθεί ισχυριζόμενος πως *«τα θαύματα δεν είναι συμβατά με την επιστήμη»*,⁹² με την άποψη αυτή να στηρίζεται στο γεγονός πως τα θαύματα υπερβαίνουν τους φυσικούς νόμους και δεν ερμηνεύονται σύμφωνα με τα επιστημονικά δεδομένα. Όμως, αφού ο Θεός έφτιαξε τον κόσμο, άρα και τους φυσικούς νόμους, μπορούμε να πούμε πως ισχύει

ό,τι με κάποιον που έχει φτιάξει ένα πρόγραμμα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Αυτός ορίζει κάποια δεδομένα για την λειτουργία του προγράμματος, όμως ανά πάσα στιγμή και όποτε το θελήσει μπορεί να επέμβει στο πρόγραμμα και να κάνει όσες αλλαγές επιθυμεί. Κατά ανάλογο τρόπο μπορεί και ο Θεός να επιτελεί τα θαύματα μέσα στον υλικό κόσμο που δημιούργησε, υπερβαίνοντας τις αρχές που όρισε για να τον διέπουν.⁹³

[page_end]

Όμως, θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι τα θαύματα δεν αποτελούν μια θεωρία ή ένα αντικείμενο στην σφαίρα της διανόησης και της φαντασίας, αλλά κάτι που συμβαίνει στον ιστορικό χώρο και χρόνο, που αποτελεί γεγονός και λαμβάνει χώρα εξόφθαλμα μπροστά σε πλήθος ανθρώπων, απλών καθημερινών ατόμων ακόμη και εξεχόντων και γνωστών προσώπων, οπότε οδηγούμαστε σε μία παρανόηση, δηλαδή η επιστήμη να μην ασχολείται με κάτι που είναι πασιφανές και αποτελεί πραγματικό γεγονός, και είναι σαν να χαρακτηρίζουμε τους μάρτυρες αυτών συνειδητούς ψεύτες ή φαντασιόπληκτους. Βέβαια ορισμένοι υποστηρίζουν ότι τα θαυμαστά σημεία και οι πνευματικές εμπειρίες εξηγούνται με την νευροεπιστήμη και την λεγόμενη νευροθεολογία, όμως τα Ορθόδοξα βιώματα δεν εμπίπτουν σε αυτήν την συνομοταξία εμπειριών, όπως έχει αποδειχθεί σε σχετική έρευνα.⁹⁴ Η Ορθοδοξία έχει λάβει σαφή θέση στον διάλογο μεταξύ θεολογίας και επιστήμης, διακρίνοντας τον ρόλο εκάστης. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν μερικά άτομα από τον χώρο της επιστημονικής κοινότητας, που επιχειρούν να υποσκελίσουν τον ρόλο του Χριστιανισμού στον συγκεκριμένο διάλογο, κάνοντας στην ουσία, κατ' αντιστρόφως ανάλογο τρόπο ό,τι και ο πολιτικο-θρησκευτικός ηγέτης του Μεσαίωνα, από τον οποίο και ξεκίνησε η όλη σύγχυση επί του εν λόγω ζητήματος, υπερτονίζοντας τις ασυμβατότητες και μη δίνοντας βάση στις τομές που μπορούν να υπάρξουν.

Θεωρούν πως με τις θεωρίες της φυσικής φτάνουν σε θέσφατα τα οποία δεν επιδέχονται αμφιβολιών, και εκεί βασίζονται τα όποια διακηρύγματά τους. Όμως ανατρέχοντας ξανά στον Hawking, βλέπουμε ότι ο ίδιος ο καθηγητής διαψεύδει τέτοιου είδους ισχυρισμούς λέγοντας πως «μία θεωρία υπάρχει μόνο στη σκέψη μας και δεν έχει καμία άλλη υπόσταση... συνεπώς, η κάθε θεωρία της φυσικής είναι προσωρινή, διότι παριστάνει μόνο μία υπόθεση: ουδείς δεν μπορεί ποτέ να την αποδείξει»⁹⁵ και σε άλλη πηγή συναντάμε την άποψη πως «νομίζουμε ότι γνωρίζουμε όλους τους φυσικούς νόμους και τις αιτίες πολλών πραγμάτων. Όμως, πολύ συχνά, οι θεωρίες μας ανατρέπονται».⁹⁶ Τα ως άνω προσυπογράφει ο καθηγητής φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ιωάννης Γραμματικάκης, τονίζοντας πως οι θεωρίες δεν αποδεικνύονται ποτέ, αλλά επιβεβαιώνονται ως

ένα βαθμό όταν ερμηνεύουν τα φαινόμενα τα οποία παρατηρούνται και τότε γίνονται αποδεκτές, έχοντας όμως ημερομηνία λήξεως.⁹⁷

Επί του προκειμένου, ο καθηγητής αστροφυσικής Κ. Τσίγγανος θίγει το γεγονός ότι αυτά που γνωρίζει ο άνθρωπος είναι το απειροστό από αυτά που υπάρχουν, και γι' αυτό ακριβώς δεν θα πρέπει να υπάρχει η αλαζονεία και η απολυτότητα στην επιστήμη.⁹⁸ Επομένως, γίνεται εμφανές ότι δεν είναι δυνατόν να απολυτοποιούμε την επιστήμη, διότι με αυτόν τον τρόπο υποπίπτουμε σε μία μορφή δογματισμού που λαμβάνει χώρα πάνω σε αυτήν. Ταυτοχρόνως αναδύεται και μία ακόμα πραγματικότητα, το γεγονός δηλαδή ότι οι ανθρώπινες δυνατότητες είναι περιορισμένες, όπως γίνεται φανερό από άλλη δήλωση του Hawking, που λέει ότι «ακόμη κι αν η επιστήμη καταφέρει να εξηγήσει τι έχει συμβεί από την γέννηση του σύμπαντος μέχρι σήμερα, δεν θα μπορέσει να απαντήσει στο γιατί».⁹⁹

Η άποψη αυτή εξακριβώνεται επιστημονικά με το θεώρημα μη πληρότητας του Kurt Godel (1906-1978), ο οποίος απέδειξε ότι όποιο λογικό σύστημα κι αν υπάρχει και όποια κι αν είναι η ανθρώπινη λογική, πάντα θα υπάρχουν προτάσεις που είναι αληθείς αλλά όχι αποδείξιμες, και πως κανένα λογικό σύστημα δεν είναι πλήρες. Δηλαδή απέδειξε ότι δεν είναι όλες οι αλήθειες αποδείξιμες, αφού υπάρχουν αλήθειες που δεν μπορούν να αποδειχθούν με την λογική, οπότε και η επιστήμη και ο ορθός λόγος έχουν συγκεκριμένα όρια, πράγμα που αποτέλεσε σταθμό στην ανθρώπινη σκέψη, γιατί τοποθετεί την λογική στις πραγματικές τις διαστάσεις.¹⁰⁰ Μπορεί λοιπόν να θεωρηθεί πως ως μία τέτοια μη αποδείξιμη αλήθεια είναι και ο Θεός, αφού γνωρίζουμε πως ως Υπέρολογος ξεπερνά τις ανθρώπινες νοητικές

δυνατότητες.

Πάνω σε αυτό αξιοσημείωτη είναι μία δήλωση του David McComas, επικεφαλής της έρευνας που ανακάλυψε ότι ο ήλιος κινείται μέσα στον γαλαξία αργότερα από όσο είχε υπολογιστεί αρχικά, ο οποίος δήλωσε: «*τώρα έχουμε ανακαλύψει ότι ο ήλιος μας δεν έχει τοξοειδές κύμα κρούσης - είναι εκπληκτικό, και ελαφρώς συγκλονιστικό, και πρέπει να ξαναγίνει τώρα πολύ δουλειά,... η αστρονομική κοινότητα πέρασε τις τελευταίες δύο ή τρεις δεκαετίες μελετώντας κάτι που δεν υπάρχει*». ¹⁰¹ Αυτό αποτελεί τρανό εμπειρικό παράδειγμα που πιστοποιεί πως οι ανθρώπινες δυνατότητες είναι περιορισμένες και επιρρεπείς στα λάθη, αφού οι άνθρωποι αυτής της επιστημονικής ομάδος επί χρόνια έβλεπαν και μελετούσαν κάτι που δεν υφίσταται. Βέβαια, αξίζουν τα εύσημα στον επικεφαλής, διότι παραδέχτηκε το λάθος του και δεν ενέμεινε πεισματικά σε αυτό προσπαθώντας να το επικαλύψει προς προσωπικό του συμφέρον, αλλά λειτούργησε με βάση το καλό της επιστήμης. Εξ άλλου ο όρος «επιστήμη» προέρχεται από το ρήμα «επίσταμαι», που σημαίνει γνωρίζω κάτι πάρα πολύ καλά. Επομένως, οι επιστήμονες πρέπει να ομιλούν για θέματα που γνωρίζουν πολύ καλά και άπτονται του αντικειμένου τους. Όταν όμως οι θεωρίες τους δεν έχουν το ανάλογο υπόβαθρο, τότε σαφώς θα πρέπει να κρίνονται επισφαλείς και να μην θεωρούνται αναμφισβήτητες και κοινώς αποδεκτές, πόσο δε μάλλον όταν καταπιάνονται με θεολογικά ζητήματα.

Εμείς ως Ορθόδοξοι Χριστιανοί, όπως ήδη αποδείχθηκε στην αρχή του κειμένου, έχουμε διακρίνει τους ρόλους Πίστης και Επιστήμης και δεν συγχέουμε τις αρμοδιότητες εκάστης προς ετέρα. Όπως οι θεολόγοι δεν δύνανται να

αποφαίνονται επιστημονικώς για ζητήματα του τομέα της φυσικής, κατά τον ίδιο τρόπο δεν είναι ορθό οι θετικοί επιστήμονες να ασχολούνται με θέματα που είναι εκτός του ερευνητικού τους πεδίου, πολύ περισσότερο να απορρίπτουν με κατηγορηματικό και κατ' ευφημισμόν επιστημονικό τρόπο τον Θεό, αφού κάτι τέτοιο δεν το έχουν αποδείξει, και όπως φαίνεται ούτε θα είναι ποτέ σε θέση να το κάνουν. Κάποτε ο μακαριστός γέρων Γεώργιος Καψάνης είχε ερωτηθεί σχετικά με το θέμα από πιστούς που φοβόντουσαν ότι οι ανακαλύψεις της επιστήμης για την δημιουργία της ζωής θα κλώνιζαν την πίστη των ανθρώπων. Απάντησε λοιπόν χαμογελώντας, ότι τίποτα δεν μπορεί να αδυνατήσει την παρουσία του Θεού, αλλά αντίθετα κάθε τι που επιτυγχάνει η επιστήμη είναι προσέγγιση της Αληθείας Του, και πως οι Ορθόδοξοι πιστεύουμε πως η Πίστη βρίσκεται σε άλλο, παράλληλο επίπεδο προς την Επιστήμη και δεν συναντάται μαζί της, ούτε επομένως ταυτίζεται, τέμνεται ή συγκρούεται.¹⁰²

Τα παραπάνω προσυπογράφει και ο αείμνηστος π. Γεώργιος Μεταλληνός σε σχετική του μελέτη,¹⁰³ αφού οι επιστήμες ασχολούνται με την γνώση της ουσίας και της λειτουργίας των όντων, ενώ η Ορθόδοξη θεολογία προσφέρει στον άνθρωπο την εμπειρική γνώση του Ακτίστου Θεού, την βίωση της άκτιστης Θείας Χάριτος, την κοινωνία με τις Θεϊκές Ενέργειες και την ένωσή του με τον Θεό. Η επιστήμη ασχολείται με το πώς, ενώ η θεολογία με το Ποιος και γιατί.¹⁰⁴ Τις απόψεις αυτές ανακεφαλαιώνει και συμπληρώνει ο Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικόλαος, λέγοντας πως «η Εκκλησία δεν απειλείται, γιατί η αλήθεια δεν απειλείται. Αν η Επιστήμη απειλεί την αλήθεια, τότε απειλείται και η Εκκλησία. Αν η Επιστήμη συμμαχεί με την αλήθεια, τότε συμμαχεί και με την Εκκλησία».¹⁰⁵

Προς αποφυγή παρεξηγήσεων δημιουργείται η ανάγκη να αποσαφηνιστεί πως όσα αναφέρθηκαν στο παρόν κεφάλαιο δεν περιέχουν εμπάθεια ούτε έχουν σκοπό να προσβάλλουν ή να θίξουν άτομα από την επιστημονική κοινότητα. Το έργο των επιστημόνων ανεξαρτήτως κλάδου είναι σεβαστό και αξιοθαύμαστο, όμως αποτελεί επιτακτική ανάγκη να δίδονται απαντήσεις όταν ο επιστημονικός ή κάθε άλλος λόγος εκφεύγει των ορίων του και αντιμάχεται την Εκκλησία. Όμως, από την άλλη πλευρά, όταν μέλη της επιστημονικής κοινότητας φέρονται και λειτουργούν με τον ως άνω τρόπο, βλάπτουν όχι την Εκκλησία, αλλά το ίδιο το κύρος της επιστήμης, αφού με τις αστοχίες τους, που παρουσιάζονται ως επιστημονικές αποφάνσεις ενώ δεν είναι, πλήττουν την φερεγγυότητά της.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<https://bit.ly/3ceOGLr>